

Jezelf vergelijken met anderen

Matteüs 20:1-16

Ds. Ilonka Terlouw | Bevestiging ambtsdrager | 10 juni 2018, Tollebeek

1. Op zoek naar ambtsdragers

Elk jaar weer trekken we er als kerkenraad op uit (net als de landheer uit Matteüs) om ‘werkers voor de wijngaard’ te zoeken. Dat gaat als volgt. In december vragen we jullie allemaal om namen voor ambtsdragers in te dienen. Onze scriba, Popke Jan, verzamelt die briefjes en de maakt een lijstje van alle namen die op die briefjes genoemd worden. Dat lijstje met namen kent een bepaalde ordening. Hoe vaker je naam op een briefje voorkomt, hoe hoger je op het lijstje komt. Degene wiens naam het vaakst voorgedragen wordt, staat dus bovenaan. Onderaan de lijst staan degenen wiens naam eenmaal op een briefje voorkwam.

Vervolgens beginnen we bovenaan het lijstje om mensen te vragen voor de kerkenraad. Als die nee zegt, wordt de volgende gevraagd. Enzovoorts. In deze

gelijkenis trekt de landheer er vijf maal op uit om arbeiders voor zijn wijngaard te werven. Zo gaat dat bij ons ook een beetje. Zij het dat wij er heel wat vaker op uit moeten trekken dan vijf maal om werkers voor onze wijngaard te vinden. Daarnaast ben je bij ons geen dagloner, maar teken je voor vier jaar. Ergens in dat proces kwamen we ook bij Johan en hij zei 'ja' op de uitnodiging om ouderling-kerkrentmeester te worden.

Ik zeg maar 'ergens in dat proces' kwamen we bij Johan. Want we altijd enigszins voorzichtig om met die lijst met namen. U zult die lijst bijvoorbeeld nooit afgedrukt zien staan in de Samenbinding. Dat lijstje vormt voor ons als kerkenraad namelijk een *werkwijze*: een manier waarop we gestructureerd en georganiseerd op zoek gaan naar nieuwe ambtsdragers. Maar het is een werkwijze, geen denkwijze.

Daarom publiceren we zo'n lijstje niet in de Samenbinding. Want als we dat zouden doen, dan vormt dat namenlijstje – zo voelt u misschien wel aan – al snel als een *ranglijstje*. Wiens naam is er vaak voorgedragen? Wiens naam maar één keer? Wiens naam staat er misschien wel helemaal niet op! Hoeveelste ben jezelf op de lijst? En tja, nu zie je dat jouw naam één keer is voorgedragen, maar de naam van die ander óók en je vraagt je af: waarom is die ander dan eigenlijk éérs gevraagd? Snapt u wat ik bedoel? Dat soort lijstjes worden al snel ranglijstjes, waar we allerlei zaken aan verbinden. Zo wordt iets wat bedoeld is als *werkwijze*, als snel een *denkwijze*.

2. Het eeuwige vergelijken

De denkwijze waar ik hier op doel is de denkwijze van het eeuwige vergelijken: Wij mensen denken over onszelf en over ons leven na in vergelijking met anderen. Dat is een denkwijze die er, vrees ik, bij ons allemaal ingebakken zit. De één doet het sterker dan de ander, maar praktisch niemand doet het nooit. **We positioneren onszelf in ons denken altijd ergens ten opzichte van de ander. Dat gaat haast als vanzelf.**

Onze gedachten staan vaak bol van de lijstjes waarin we van alles rangschikken. Wat we rangschikken is een beetje afhankelijk van je eigen interesses en van hoe je eigen leven eruit ziet. We vergelijken banen met elkaar, niet zozeer op de inhoud van de functie, maar op wie er een *hogere* functie dan jezelf heeft en wie een lagere. Maar, misschien heeft die ander wel een *hogere* functie, maar heb jij veel *zwaardere* baan. Daarom zou jij eigen meer horen te verdienen dan die ander. Maar ja, 't is nou eenmaal niet eerlijk verdeeld in het leven, en daarom rijdt die ander een mooiere auto dan jij, terwijl jij er echt veel harder voor werkt. En ga zo maar door.

Die ranglijstje en die denkwijze van het eeuwige vergelijken brengen dus ook heel wat teweeg. Ze hebben invloed op onze relatie met die ander. Je kan je er bijvoorbeeld heel erg onzeker door gaan voelen, wanneer die ander in jouw gedachten hoger op het ranglijstje staat. Hij of zij vervult immers een *belangrijkere* taak in de kerk dan jij; hij of zij ziet er immers *beter* uit dan jij; hij of zij is *slimmer* dan jij bent.

Andere mensen worden daar niet onzeker van, die hebben eerder te maken met gevoelens van jaloezie. Jaloezie op wat die ander bezit of verdient. En soms kunnen we dat nog wel relativeren, als die ander er hard voor heeft gewerkt. Maar als iemand te lui is om een poot uit te steken, en toch in een kasteel van een huis woont, dan noemen we dat niet 'eerlijk'. Dan verzuchten we al snel: "t Is niet eerlijk verdeeld in deze wereld.' Behalve natuurlijk als jezelf een voordeeltje treft. Dan zeg je: 'Mag ik ook eens een mazzeltje hebben?'

Hoger en lager; groter en kleiner; meer of minder; eerste of laatste. Dat is hoe wij ons leven indelen. We vergelijken onszelf met anderen en maken bewust of onbewust heel wat lijstjes.

3. De rijke jongeling versus de arme discipelen

Dan doen wij niet alleen, dat deden zelfs de discipelen van Jezus al.

In hoofdstuk 19 van Matteüs lezen we hoe er een rijk man naar Jezus toekomt. Dat was zonder twijfel iemand die bovenaan hun ranglijstje stond van belangrijke en invloedrijke personen. Het was iemand met status en aanzien. Als ze zichzelf daarmee vergeleken, dan stelden ze niets voor.

En nu wilde het feit, dat die rijke man graag het eeuwige leven wilde verwerven. Hij vraagt Jezus wat hij daarvoor moet doen. Jezus geeft hem duidelijke instructies, en vraagt hem tenslotte alles te verkopen wat hij heeft, het aan de armen te geven en Jezus na te volgen. De rijke man keert terneergeslagen naar huis. Dat is wel heel veel gevraagd. Hij kan het niet. En Jezus zegt: Slechts met grote moeite zal een rijke het koninkrijk van de hemel binnengaan.

En de discipelen, die grijpen hun kans! Ze houden Jezus voor dat zij, in tegenstelling tot die rijke man, wél alles hebben achtergelaten en Jezus wél zijn gevolgd. Jezus antwoordt: 'Een ieder die broers of zusters, vader, moeder of kinderen, akkers of huizen heeft achtergelaten omwille van mijn naam, zal het honderdvoudige ontvangen en deel krijgen aan het eeuwige leven. Vele eersten zullen de laatste zijn en vele laatsten de eerste.'

De discipelen halen opgelucht adem. Gelukkig! In het koninkrijk van God worden de lijstjes omgedraaid. Die rijke jonge man, die in hun gedachten helemaal bovenaan het ranglijstje stond, een man van aanzien, die zal straks de laatste zijn. En zij, die alles hebben opgeven de eerste. En dat is eigenlijk wel zo eerlijk ook.

Maar wie zo denkt, heeft van het koninkrijk van God niet veel begrepen. Wie zó denkt, vergelijkt zichzelf nog steeds met anderen. Zijn de discipelen nu blij met het

eeuwige leven dat Jezus hen belooft, of zijn ze nu vooral blij omdat ze straks béter af zijn dan die rijke man? De discipelen hebben nog niet begrepen waar het om draait. Het gaat er niet om dat God de lijstjes straks zal omdraaien. Nee, in het koninkrijk van God houden de lijstjes op te bestaan. Dáarom vertelt Jezus hen de gelijkenis van de werkers in de wijngaard, om hen dat duidelijk te maken.

4. De zonde van het vergelijken

In de gelijkenis handelt de landheer niet volgens enig logisch ranglijstje. Hij handelt uit liefde en mededogen voor arme dagloners, die het werk en die ene denarie hard nodig hebben om te overleven. De landheer is 'goed', zoals God, de enige die goed is. Het probleem van deze gelijkenis is echter niet de goedheid van God. **Het probleem is dat wij die goedheid van God vaak niet op waarde kunnen schatten, omdat we onszelf maar blijven vergelijken met anderen.**

Een theoloog die inmiddels lang overleden is, sprak van de 'zonde van het vergelijken'. De 'zonde van het vergelijken' - dat is waar de discipelen op worden aangesproken in de gelijkenis van de werkers in de wijngaard. En niet alleen zij, wij allemaal, jij wordt in deze gelijkenis aangesproken op je gedrag van het eeuwige vergelijken.

Kijk maar eens goed naar wat die werkers die 's ochtends vroeg als eerste begonnen zijn, doen. Wanneer zij als laatste naar voren worden geroepen om betaald te krijgen, staat er: 'Zij dachten dat ze wel meer zouden krijgen.' Zij dachten dat zij méér zouden krijgen *dan die anderen*, die later waren begonnen, die als laatste waren begonnen. In hun hoofd hebben zij een lijstje waarop precies staat wie hoeveel uren heeft gewerkt. En zichzelf staan in dit geval bovenaan.

Ja, natuurlijk hadden zij *met de landheer* die ene denarie afgesproken. Dus je zou het zomaar rechtvaardig kunnen noemen dat zij ook één denarie kregen. Maar *in*

vergelijking met die anderen vinden zij het niet rechtvaardig. In de relatie met de landheer – gezien vanuit hun persoonlijke relatie tot God, zo zou je kunnen zeggen – is er geen sprake van dat hij hun bedrogen heeft of onrechtvaardig behandeld heeft. Maar in *hún* vergelijk met die anderen wel. *Dáár* gaat het mis. Op het moment dat die anderen naar voren worden geroepen en één denarie krijgen, zijn zij al aan het rekenen geslagen.

Het punt is dit: waar je jezelf en je eigen prestaties blijft afmeten aan *anderen* en aan wat *anderen* doen en presteren, daar zal **Gods goedheid voor anderen altijd aanstootgevend blijven**. Als je continu berekend waar je recht op hebt, zal je jaloers zijn op wat een ander ten deel valt. Gods goedheid voor onszelf, dat innen we gretig. Maar Gods goedheid voor de ander... !

Gods goedheid voor de ander – dáár zal het Koninkrijk van God vól mee zijn. En dat is een goedheid die zich niet na laat rekenen. Zolang we onszelf met anderen blijven vergelijken, kunnen we die goedheid niet ‘rechtvaardig’ noemen. Maar het past weldegelijk binnen wat tussen die mens en zijn God rechtvaardig *is*. Maar om dat te zien, zul je de zonde van het vergelijken én berekenen achterwege moeten laten. Daar is geen ruimte voor in het Koninkrijk van God.

5. Slotvraag

De prangende vraag waar deze gelijkenis dan ook mee eindigt is: ‘Zet het kwaad bloed dat ik goed ben?’ En mijn vraag daarbij is: Hoe zit het bij jou?

Het is een vraag om nog eens mee naar huis te nemen. Denk er de komende dagen en weken nog eens over na. **Wat doet Gods goedheid voor de ander met jou?** Zoek eens naar voorbeelden uit je leven waarin je jezelf met een ander vergelijkt. En bedenk dan: is Gods goedheid nu voor mij een bron van irritatie, of van inspiratie? Want vergeet niet, *dát* kan ook. Als je stopt met jezelf te vergelijken met anderen, je

eigen verwachtingen en denkpatronen loslaat, dan zal Gods goedheid je overweldigen met haar grootsheid, ruimhartigheid en mededogen voor ieder mensenkind.

Maar als je 'de zonde van het vergelijken' geen halt toeroept, pas dan maar op. Want dan heb je niet alleen te maken met het probleem dat het in dit leven niet altijd eerlijk verdeeld is. Nee, dan zul je – net als die werkers van het eerste uur – ook in het Koninkrijk van God tot je stomme verbazing moeten constateren: het is nog steeds niet eerlijk verdeeld!

6. Kerkrentmeesterschap: doen met het geld wat goed is

Voor wat betreft onze nieuwe ouderling-kerkrentmeester en het college van kerkrentmeesters waar hij deel van gaat uitmaken – hen zou ik het volgende willen meegeven.

De landheer in de gelijkenis zegt: 'Ik mag met mijn geld doen wat ik wil.' Nu kunnen jullie natuurlijk niet alles doen met geld van de kerk wat jullie maar willen, maar toch, als college van kerkrentmeesters zijn jullie de rechtspersoon die het geld beheren, uitgeven en er als eerste verantwoordelijkheid voor dragen. Bij jullie ligt een grote verantwoordelijkheid voor de gelden van de kerk. Het is aan jullie om je te bezinnen op hoe je dat uitgeeft. Wat doe je met dat geld, en wat niet?

Op grond van deze gelijkenis zou ik jullie willen zeggen:

Hou daarbij vooral Gods goedheid voor ogen.

Hou Gods goedheid voor ogen.

Kerkrentmeesters zijn over het algemeen goed in het maken van rekensommetjes, maar deze gelijkenis leert ons *niet* altijd uit te gaan van rekensommetjes. Wat goed is, is niet altijd het eindresultaat van een rekensommetje.

En ten tweede geldt: Wat goed is, is ook niet altijd wat andere mensen verwachten of denken. Je krijgt, ook in je taak als kerkrentmeester, te maken met mensen die hun eigen rekensommetje al klaar hebben, voor jij eraan begint. En we zijn er allemaal gevoelig voor, voor die mening van de ander. En ik wil allerminst zeggen dat we niet naar elkaar moeten luisteren. We moeten naar elkaar luisteren, maar ons er niet altijd door laten leiden. We moeten ons laten leiden door wat Gods goedheid van ons vraagt.

Hoe dus Gods goedheid voor ogen.

Dáár ligt volgens mij het antwoord voor ons allemaal op de zonde van het vergelijken.
Laten we onszelf iets minder afmeten aan anderen, en iets meer afmeten aan God.